

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

Skyltar på landsbygden

Policy för länsstyrelsens skyltprövning

December 1998

Innehåll

	Sid
Förord	3
Inledning	4
Skyltpolicy	6
Utgångspunkter	6
Krav på skyltar	7
Skyltar som generellt inte kan accepteras	9
Lagstiftningen	10
Skyltar närmast vägen	10
Skyltar utanför vägområdet	11
Allmänt om skyltprövning	12
Avvägning mellan olika intressen	12
Lagstiftning, föreskrifter och praxis	13
Skyltar längs våra vägar	13
Vägvisning kontra informations- och marknadsföringsskyltar	14
När minskar en skylt trafiksäkerheten?	15
När påverkar en skylt landskapet?	16
Vad är samhällsnyttan av en marknads- föringsskylt?	18
Slutord	19

Förord

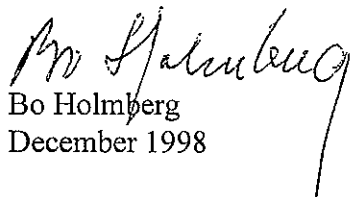
Utefter allmänna vägar finns skyltar för olika ändamål - förutom vanliga vägmärken finns hänvisning till företag, turistiska platser, kommuninformation mm. Länsstyrelsen fattar tillsammans med Vägverket beslut om dessa skyltar.

Prövningen sker mot bakgrund av att skyltar inte får äventyra trafiksäkerheten eller landskapsbilden. De som sökt tillstånd har hittills upplevt beslutsgången som onödigt omständlig och svåröverskådlig. Praxis har varit mycket restriktiv mot sådana skyltar.

Syftet med den nu framtagna skyltpolicyn är dels att beslutsgången ska göras tydligare och dels att ansökningarna ska behandlas i en positiv anda. Länsstyrelsen vill därmed bidra till bättre information om olika landsbygdsföretag också med inriktning på turism, turistiska platser och sevärdheter. Vidare att under en begränsad tidsperiod ge möjlighet till information om särskilt betydelsefulla händelser i Södermanland.

Förhoppningen är att policyn ska bidra till en positiv utveckling av länets landsbygd.

Beslutet om att policyn ska gälla som inriktning för länsstyrelsens skyltären den har fattats av landshövdingen efter information i länsstyrelsens styrelse.

Bo Holmberg
December 1998

Inledning

Skyltar längs våra vägar är ett viktigt led i att informera trafikanterna om trafikregler och olika platser. För detta finns regler och praxis om vilka skyltar som får finnas, var de bör placeras och hur de bör utformas.

Regering och riksdag har beslutat om att tillstånd krävs för skyltar, i beslut om väglagen 1971 och i naturvårdslagen 1964. I och med miljöbalkens ikraftträdande 1/1 1999 förs bestämmelserna i naturvårdslagen över till en ny lag om gatuhållning och skyltning.

Lagtexten anger endast att tillstånd krävs. I motiven till lagtexten redovisas kortfattat restriktiviteten för att värna trafiksäkerhet och landskapsbild. Centrala verk har sedan utvecklat restriktiviteten i rapporter och anvisningar.

Prövningen av en skylts tillkomst längs våra vägar görs i första hand av Vägverket (närmast vägen, inom det skiljda vägområdet) och av länsstyrelsen (utanför vägområdet). I vissa områden med detaljplan, oftast i anslutning till tätorterna, krävs bygglov från berörd kommun. Markägarens tillstånd behövs också.

Lagsiftningen är något komplicerad. Beslut om skyltar tas av olika myndigheter beroende var skylten avses placeras, olika lagar gäller för olika skyltar och lägen och tre olika överklagandevägar finns beroende på placering och typ av skylt.

På senare år har intresset från företag, organisationer, kommuner m fl ökat om att även sätta upp skyltar som inte behövs för själva trafiken utan som mer är ett led i att informera om och marknadsföra en verksamhet eller plats gentemot trafikanterna. Praxis är mycket restriktiv mot sådana skyltar. Generellt över landet är antalet sådana skyltar förhållandevis få, även om det varierar geografiskt.

I takt med ökade satsningar på landsbygdsutveckling, turism och lokal och regional profilering har allt fler röster höjts för en mer nyanserad och tidsanpassad avvägning mellan trafiksäkerhet, landskapsbild och skyltintressen. Krav har också ställts på en översyn av gällande regler och anvisningar för skyltning, bl a i ett antal riksdagsmotioner.

Avvägningen mellan olika intressen blir särskilt tydlig på länsstyrelsen och i kommunerna med sina dubbla roller att både fungera som myndigheter som tillser lagar och förordningar och som organisationer som ska främja samhällsintressen i övrigt med nyföretagande, turism, landsbygdsutveckling mm.

Då frågan har ställts på sin spets ett antal gånger under de senaste åren i länsstyrelsens ärendehandläggning har länsstyrelsen tagit initiativ till ett pilotprojekt som syftar till att tydliggöra gällande regler och policy för skyltning, att försöka få en samsyn mellan berörda myndigheter och för att pröva om och i så fall hur en mer positiv syn på vissa skyltar kan förenas med kraven på trafiksäkerhet och landskapsbild.

Syftet är också att policyn ska leda till en enklare och snabbare handläggning av skyltansökningar.

Föreliggande förslag till policy är resultatet av det arbetet. Den förskjutning i en mer positiv riktning som finns i policyn innebär att skyltar av mer turistiskt och större allmänt intresse kan övervägas under vissa förutsättningar. Det kan gälla bl a skyltar till småföretag på landsbygden inom besöksnäringen, Välkommen till-skyltar för verksamheter och platser av större turistiskt och allmänt intresse och i viss fall skyltar för att under en period informera om och marknadsföra en viss verksamhet eller plats av särskild betydelse för en regions, kommuns eller bygds utveckling.

Policyn avser i första hand informations- och marknadsföringsskyltar, generellt ofta benämnda reklamskyltar, som komplement eller alternativ till Vägverkets vägvisningsskyltar, men även dessa berörs då de ofta är en del i problematiken för att lösa ett skyltbehov.

Policyn begränsar sig i första hand till skyltar längs det statliga vägnätet, dvs europavägar, riksvägar och länsvägar och företrädesvis på landsbygden, men även då genomfarter/infarter till tätorter berörs. Policyn är tillämplig också längs kommunala och enskilda vägar när beslut krävs enligt Väglagen och Naturvårdslagen (fr om 1/1 1999 Lagen om gatuhållning och skyltning).

Den stora restriktivitet mot företagsskyltar generellt och produktreklam kvarstår. Det är inte ett uttryck för låg förståelse för företagets verksamhet och behov utan för att det är mycket svårt att förena med riksdagens intentioner i gällande lagstiftning om trafiksäkerhet och landskapsbild. Tillstånd till sådana skyltar mer generellt skulle innebära att det inte finns någon principiell gräns mot det stora antalet företag som har intresse av att profilera sin verksamhet och sina produkter gentemot trafikanterna.

Policyn redovisar ett synsätt och principiella krav på skyltar som en inriktning för länsstyrelsens prövning av skyltansökningar, i första hand för skyltar utanför vägområdet (länsstyrelsens ansvarsområde). De reklam- och vägvisningsskyltar som Vägverket fattar beslut om (vilka kan överklagas till länsstyrelsen) tas upp i policyn men berörs i mindre utsträckning då de regleras i vägmärkesförordningen och i särskild policy och handböcker inom Vägverket. En översyn av detta har påbörjats inom Vägverket hösten 1998.

Policyn har utarbetats under 1998 av en arbetsgrupp från länsstyrelsen i Södermanlands län (Jörgen Israelsson, projektansvarig, och Agneta Claesson) och från Vägverket Region Mälardalen (Elenor Persson och John-Olow Bergvall).

Skyltpolicy

Policyn syftar till att vara en riktninggivare vid prövning av i första hand *informations- och marknadsföringsskyltar*, ofta generellt benämnda reklamskyltar, utanför vägområde. Den anger vissa utgångspunkter och principiella krav på förekomst, placering och utformning av skyltar som förtydligande av de mer allmänt hållna kraven i lagstiftning och praxis.

För föreskrifter om väg- och trafikskyltar inklusive vägvisningsskyltar inom vägområde hänvisas till Vägverkets policy och handböcker (översyn påbörjad under 1998) liksom till vägmärkesförordningens bestämmelser om utformning, färgsättning mm.

Policyn innehåller inte några exakta anvisningar för olika skyltar eller för placering och utformning. Policyn är ett uttryck för ett synsätt när det gäller tillåtligheten av skyltar i avvägningen mellan skyltintressen, trafiksäkerhet och landskapsbild.

Policyn kan ses som en checklista som tar upp de förutsättningar som sammantaget bör infrias för att en skylt ska kunna accepteras utifrån trafiksäkerhet och landskapsbild.

Då varje skyltansökan är unik ifråga om typ, placering och utformning måste varje skylt mot bakgrund av policyn prövas utifrån sina specifika förutsättningar.

Utgångspunkter

Utgångspunkten vid tillståndsprövning av informations- och marknadsföringsskyltar längs våra vägar är

- att den sökandes önskemål och behov ska prövas med en *positiv syn* för att försöka hitta en bra skyltlösning, om det är möjligt utifrån lagstiftning och policy.
- att lagstiftning, föreskrifter och policy för skyltning ska hanteras utifrån varje skylts specifika förutsättningar.
- att *trafiksäkerhet och landskapsbild* inte får äventyras.

- att informations- och marknadsföringsskyltar liksom vägvisningsskyltar är ett viktigt led i *utveckling och profilering* av en kommun, en ort eller en bygd.
- att skyltbehovet i första hand bör tillgodoses genom *vägvisningsskyltar inom vägområde* (Vägverket) och därutöver om möjligt informations- och marknadsföringsskyltar som alternativ eller komplement utanför vägområde eller på särskilda informationsplatser.
- att informations- och marknadsföringsskyltar har *större frihet för egenutformning* jämfört med ordinarie väg- och trafikskyltar, dock med krav på god läsbarhet, estetisk utformning och med de begränsningar som finns i vägmärkesförordningen om att sådana skyltar inte får innehålla avstånds-uppgifter och riktningsskyltar.
- att beslut om tillstånd eller avslag till skylt utifrån trafiksäkerhet och landskapsbild ska göras förståeligt genom *tydliga motiveringar*. Beslut om skyltar kan omprövas om nya ej förutsedda omständigheter uppstår, t ex en ny trafiksituation längs en vägsträcka.

Krav på skyltar

- Informations- och marknadsföringsskylten får inte riskera att leda till ett för stort antal skyltar längs vägarna. Ur trafiksäkerhetssynpunkt gäller större restriktivitet längs europavägar jämfört med riksvägar och länsvägar.

Ett för stort antal skyltar längs vägarna leder i sig till konkurrens med annan väg-information och/eller till att landskapsbilden påverkas negativt. I sådana fall bör en gemensam skylt för flera intressenter på särskild plats förordas, t ex på särskilda informations- eller rastplatser. Det gäller bl a företagsskyltar.

- **Skylten ska avse en verksamhet eller plats av turistiskt eller större allmänt intresse**

Det kan gälla skyltar till mindre företag på landsbygden inom turism och besöksnäringen, Välkommen till-skyltar som avser verksamheter och platser av större turistiskt eller allmänt intresse och i vissa fall för att under en begränsad tid informera om en verksamhet eller plats av särskilt samhällsintresse.

- **Skylten ska avse en verksamhet eller plats inom rimligt avstånd från skylten**

Skylten ska vara relevant för det område som trafikanten befinner sig i; bl a för att fungera som förinformation till vägvisning längre fram.

- **Skylten ska placeras utanför särskilt riskfyllda vägavsnitt, som t ex vägkorsningar och trafikplatser**

Inom vägsträckor med krav på extra stor uppmärksamhet på trafiken från trafikanterna kan en tillkommande skylt innebära en ökad olycksrisk. Skyltar ska därför placeras innan eller efter sådana vägsträckor. Avståndet beror på hastighet och vägsträckans trafikkomplexitet.

- **Skylten får inte bryta upplevelsen av värdefulla karaktärer i landskapet**

Varje tillkommande skylt är ett nytt inslag i upplevelsen av omgivande landskap. Om skylten placeras olämpligt, t ex i öppna landskapsavsnitt och i värdefulla natur- och kulturmiljöavsnitt, så innebär det en påverkan av det upplevda landskapet. Skyltar ska därför placeras med omsorg i landskapet, t ex mot vegetationsridå, bergspartie etc. Skyltar kan också vara helt olämpliga i vissa områden.

- **Skylten ska utformas på ett lämpligt sätt**

Detta innebär för trafiksäkerheten:

- att budskapet är kortfattat och lättläst i förhållande till läsavståndet, inte för mycket text, lämplig textstorlek, lämpligt färgval, inte bildväxlande skyltar, inte banderoller, inte bländande ljustext etc.

och för landskapsbilden:

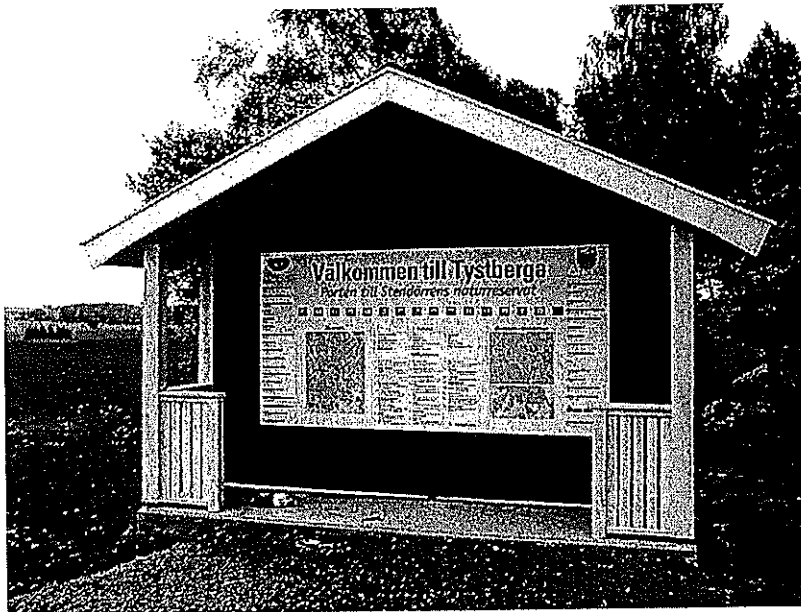
- att skylten utformas på ett snyggt och layoutmassigt bra sätt, bl a lämplig storlek och och form, text, färgval, material mm.

Skyltar som generellt inte kan accepteras

- produktreklam
- företagsskyltar (vissa undantag ovan)
- opinionsbildande budskap

Tillstånd till sådana skyltar riskerar att leda till ett större antal skyltar längs våra vägar där själva mängden jämte deras olika placering och utformning innebär en ökad risk för sämre uppmärksamhet i trafiken och att landskapsbilden påverkas negativt. Det gäller även tidsbegränsade skyltar.

De flesta företag har intresse av att få profilera sin verksamhet och sina produkter gentemot trafikanterna. Tillstånd till sådana skyltar skulle innebära att det inte längre finns någon principiell gräns mot för många skyltar längs våra vägar och i landskapet - och därmed stå i strid mot riksdagens intentioner i gällande lagstiftning.

Företagsskyltar samlas lämpligen på särskild informationsplaster vid infarter till olika orter. I detta fall strax efter avfart från E4 till Tystberga NO Nyköping.

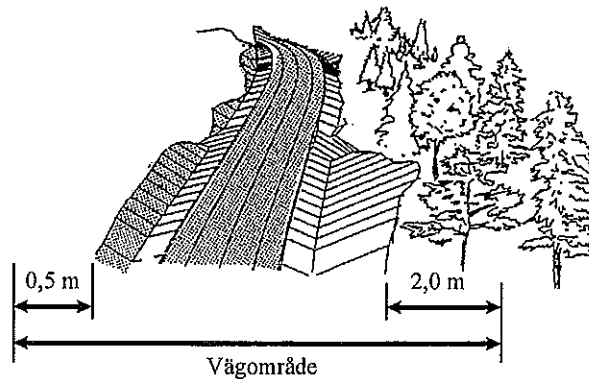
Lagstiftningen

Skyltar närmast vägen

Det är oftast närmast vägen som det finns önskemål om att få sätta upp en skylt, d v s där trafikanterna bäst ser och uppfattar skylten. Det är samtidigt här som vägmärken och trafikskyltar finns och där trafiksäkerhetsaspekterna är som viktigast.

Med "närmast vägen" menas det s k *vägområdet*. Det är inte preciserat exakt i meter eftersom vägarna ser olika ut, men innebörden är vägkant, dike och eventuell vägslänt. Oftast rör det sig om mellan 5-10 meter från vägkanten.

Principskiss för vägområde

Inom vägområdet för det statliga vägnätet prövar **vägverket** som väghållningsmyndighet ansökningar om skyltar utifrån väglagens 43 §, som handlar om skyltens inverkan på *trafiksäkerheten*.

Vägverkets beslut som väghållningsmyndighet enligt 43 § väglagen kan överklagas till länsstyrelsen. Länsstyrelsens beslut kan i sin tur överklagas till Regeringen.

Beslut om vägvisning fattas av Vägverket som väghållningsmyndighet med stöd av 80 § vägmärkesförordningen. Dessa beslutet kan överklagas till länsstyrelsen. Länsstyrelsens beslut kan i sin tur överklagas till Vägverket (huvudkontoret).

"Inom ett vägområde får inte utan väghållningsmyndighets tillstånd

1. uppföras byggnader, göras tillbyggnader eller utföras andra anläggningar,
2. vidtas andra åtgärder som kan inverka menligt på trafiksäkerheten eller vara till olägenhet för vägens bestånd, drift eller brukande.

I samband med tillstånd får väghållningsmyndighet meddela de föreskrifter som behövs."

(VägL 1971:948, 43 §)

” Andra märken...och anordningar enligt denna förordning...sätts upp och underhålls

1. ifråga om väg som inte är enskild

a)...av den myndighet som har meddelat ...(vägtrafikföreskrift)...

b) i andra fall av den myndighet som handhar väg- och gatuhållningen,

...

(Vägmärkesförordningen 80 §)

Skyltar utanför vägområdet

Skyltar utanför vägområdet hamnar längre ut från vägen och kan ställa större krav på storlek för att uppfattas av trafikanterna och större krav på anpassning till landskapet.

Utanför det sk vägområdet, dvs från ca 5-10 m från vägkanten, är det **länsstyrelsen** som prövar tillkomsten av nya skyltar, utifrån väglagens 46 § om *trafiksäkerhet* (upp till 50 m utanför vägområdet) och naturvårdslagens 22 § om *landskapsbild* (obegränsat avstånd från vägområdet). Om skylten avses placeras inom planlagt område (detaljplan) så är det istället berörd kommun som prövar frågan genom bygglov.

Länsstyrelsens beslut enligt 46 § väglagen liksom beslut enligt 22 § naturvårdslagen kan överklagas till länsrätten.

Från och med den 1/1 1999 överförs bestämmelserna i naturvårdslagen till en ny lag om gaturenhållning och skyltning (SFS 1998:814) med vidhängande förordning (SFS 1998:929).

För skyltar som upplysning av ”på byggnader” (VägL) eller ”på stället” (NVL) bedrivna affärsrörelse eller annan verksamhet krävs inte något tillstånd. Det krävs inte heller tillstånd enligt naturvårdslagen för tillfälliga skyltar utanför vägområde, dvs om de är uppsatta mindre än 4 veckor. Däremot behövs tillstånd även för tillfälliga skyltar utanför vägområde utifrån trafiksäkerhet.

”Inom ett avstånd av 50 m från ett vägområde får inte utan länsstyrelsens tillstånd skyltar eller därmed jämförliga anordningar för reklam, propaganda eller liknande ändamål finnas uppsatta utomhus.

I samband med tillstånd får länsstyrelsen meddela de föreskrifter som behövs med hänsyn till trafiksäkerheten.

Bestämmelserna i första stycket gäller inte

1. inom område med detaljplan eller
2. för sådana anordningar som är uppsatta på byggnader för upplysning om affärsrörelse eller annan verksamhet på stället eller
3. för anslagstavlor för meddelanden som rör kommunala angelägenheter, förenings-sammanträden, auktioner eller dylikt,
4. åtgärder för vilka bygglov krävs.”

(Väglagen 1971:948, 46 §)

”Tavla, skylt, inskrift eller därmed jämförlig anordning för reklam, propaganda eller liknande ändamål får ej finnas varaktigt anbringad utomhus utan tillstånd av regeringen eller statlig eller kommunal myndighet som regeringen bestämmer.

Vad i första stycket sägs gäller icke anordning som tjänar till upplysning om på stället bedriven affärsrörelse eller annan verksamhet och ej heller anslagstavla för meddelanden rörande kommunala angelägenheter, föreningssammanträden, auktioner eller dylikt. Dock får hos myndighet som avses i första stycket sökas tillstånd jämväl beträffande anordning som här avses.

...

Bestämmelserna i denna paragraf gäller inte anordningar inom vägområde eller för vilka bygglov krävs eller har lämnats. Bestämmelserna gäller inte heller sådana åtgärder avseende skyltar och ljusanläggningarn som inte kräver bygglov efter beslut enligt 8 kap 5 § första stycket plan- och bygglagen (1987:10)”

(NaturvårdsL 1964:822, 22 §)

Allmänt om skyltprövningen

Avvägning mellan olika intressen

Problematiken vid ansökningar om skyltar längs vägarna innebär ofta att t ex ett företag, en bygdeförening eller en kommun vill exponera sin verksamhet och plats gentemot trafikanterna som en del i sin marknadsföring och att detta från myndigheternas sida uppfattas som en risk för att trafikanternas uppmärksamhet på trafiken minskar och att natur- och kulturlandskapet förfulas.

Den som ansöker om tillstånd till en skylt ser ofta i första hand till sin egen verksamhet och marknadsföringsvärdet och inte alltid till hur en skylt kan påverka trafiksäkerheten och vara ett störande inslag i landskapet. De ansvariga myndigheterna har som sin främsta uppgift i sin myndighetsroll att hantera gällande lagstiftning där skyddet för trafiksäkerhet och landskapsbild är starkt.

Informations- eller marknadsföringsintresset har inte något direkt stöd i någon lagstiftning, även om inledande portalparagrafer talar om beaktande av enskilda och allmänna intressen. Däremot finns många organisationer och myndigheter som arbetar för näringslivsutveckling, landsbygdsutveckling, turism mm där skyltar också ses som ett sätt att marknadsföra en region, en kommun eller en bygd.

Det är många gånger en svår avvägning mellan olika intressen, även om riksdagen i lagstiftningen har slagit fast att trafiksäkerhet och landskapsbild har högsta prioritet. De enskilda skyltärenden är ofta unika till innehåll, placering och utformning där avvägningen mellan skyltintressen, trafiksäkerhet och landskapsbild alltid måste göras i det enskilda fallet. Som ett stöd för den avvägningen finns det en mer eller mindre uttalad praxis, ett synsätt eller någon typ av policy.

Lagstiftning, föreskrifter och praxis

Lagtexten i sig anger endast att tillstånd krävs för skyltar och motivtexterna till VägL och NVL redovisar mer allmänt trafiksäkerhet och landskapsbild som prövningsgrunder. Den ger inte uttryck för någon mer preciserad restriktivitet för skyltar i olika lägen och situationer. Restriktiviteten är formulerad på följande sätt i respektive proposition:

”Reklamanordningar intill väg kan äventyra trafiksäkerheten genom att de skymmer sikten och framför allt genom att de - i enlighet med sitt egentliga syfte - tilldrar sig de vägfarandes uppmärksamhet. Ju mer bilförarens uppmärksamhet på detta sätt avleds från trafikuppgiften, desto större fara uppkommer för trafiksäkerheten, särskilt på vägar med snabb trafik. Rättesnöre för länsstyrelsen vid prövning av frågor om tillstånd enligt förevarande paragraf (46§) bör vara trafiksäkerhetsintresset. För anordningar, vare sig de är av ideellt eller kommersiellt intresse, bör kunna ges tillstånd, eventuellt i samband med behövliga föreskrifter, om detta intresse inte äventyras” (Kungl.Maj:ts proposition nr 123 (Väglagen) år 1971, sid 188).

”Med hänsyn till företeelsens mycket störande inverkan på landskapsbilden anser utredningen att reklamanordningar i naturen i princip skall vara förbjudna. Då det emellertid finns en begränsad sektor av reklamanordningar som har ett berättigande har utredningen funnit den lämpligaste konstruktionen vara att i lag stadga, att reklamanordningar ej må anbringas utan myndighets tillstånd, och att från denna allmänna tillståndsplikt undantaga vissa närmare angivna företeelser” (Kungl.Maj:ts proposition nr 148 (Naturvårdslagen) år 1964, sid 86).

En praxis för tillståndsprövningen har sedan utvecklats under decennier och rapporter från centrala verk, förordningar och allmänna råd har givits ut om skyltars innehåll, placering och utformning. Rådande praxis är ett uttryck för en restriktiv hållning till skyltar utifrån trafiksäkerhet och landskapsbild. Tillämpningen ser i viss mån olika ut i olika delar av landet, både inom och utanför vägområdet.

Skyltar längs våra vägar

Skyltarnas uppgift är i första hand att informera trafikanterna om trafikregler och att visa vägen till olika platser. Informations- och marknadsföringsskyltar för olika verksamheter och platser behövs normalt inte för trafiken om det finns en bra vägvisning. Samtidigt ses trafikanterna som en allt intressantare målgrupp för att marknadsföra bl a landsbygdsföretag och turistiska platser. Det yttrar sig både som önskemål om att få fler vägvisningsskyltar och som önskemål om olika informations- och marknadsföringsskyltar (t ex Välkommen till-skyltar).

Välkommen till-skyltar har ökat i antal för att marknadsföra sin kommun, sin bygd eller en turistisk plats.

Frågeställningen handlar m a o om i vilken utsträckning skyltar ska accepteras som inte direkt behövs för själva trafiken, men också om vilka regler som bör gälla för olika skyltar i olika lägen. För mycket skyltar liksom olämpligt placerade och utformade skyltar riskerar att minska både trafiksäkerheten och upplevelsen av landskapet. En alltför restriktiv skyltprövning kan inverka negativt på bl a landsbygdsutveckling och turism, men också på trafikanternas möjlighet att hitta till en viss plats.

Vägvisning kontra informations- och marknadsföringsskyltar

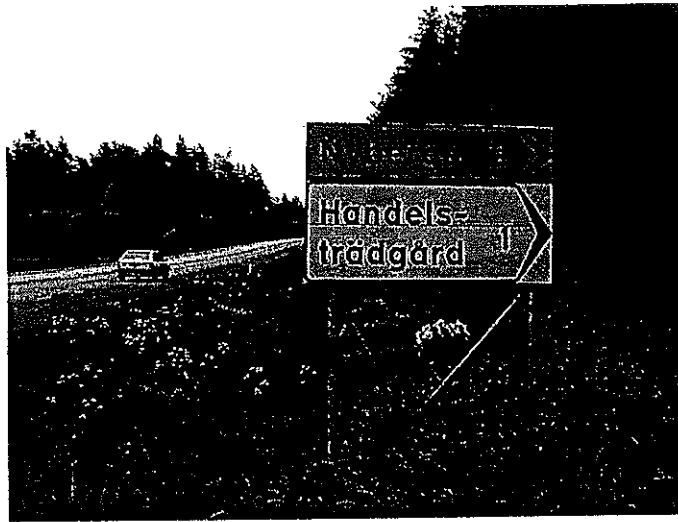
Även om antalet ansökningar om informations- och marknadsföringsskyltar har ökat så är det i första hand ansökningar om vägvisning inom vägområde (Vägverket) som är mest frekvent, även som överklaganden, och som har bidragit till diskussioner om gällande restriktiva skyltregler och praxis.

Vägvisningsskyltar regleras enligt vägmärkesförordningen, d v s vad som bör vägvisas, deras placering i förhållande till skyltad verksamhet eller plats samt utformning. Inom Vägverket pågår en översyn av gällande regler för bl a vägvisning (under 1998).

Det finns ett samband mellan vägvisningsskyltar och informations- och marknadsföringsskyltar. I den utsträckning önskemål om skyltning kan tillgodoses med vägvisning inom vägområde minskar ansökningar om informations- och marknadsföringsskyltar utanför vägområde där också påverkan på landskapsbilden berörs. Om vägvisningsreglerna är för restriktiva så överförs skyltproblematiken till skyltar och platser utanför vägområdet, i ansökningarna också med inslag av vägvisning (vilket inte är tillåtet enligt vägmärkesförordningen).

Ansökningar om informations- och marknadsföringsskyltar utanför vägområde har ökat också utan önskemål om vägvisningsskyltar eller som komplement.

Bedömningen om lämplig skylt för en verksamhet eller plats bör göras med en helhetssyn på alternativen vägvisning inom vägområde och/eller informations- och marknadsföringsskyltar utanför vägområde, oavsett vilken myndighet som fattar beslut.

De flesta ansöker om vägvisningsskyltar till sitt företag, som beslutas av Vägverket.

När minskar en skylt trafiksäkerheten?

Den första prövningsgrunden för en tillkommande skylt är hur den påverkar trafiksäkerheten enligt väglagens 43 och 46 §§, bl a utifrån Vägverkets regler om skyltars placering och utformning.

Med trafiksäkerhet avses i sammanhanget att en skylt i den samlade trafikmiljön riskerar att störa trafikanternas *uppmärksamhet i trafiken* på ett sådant sätt att risken för en trafikolycka ökar.

Trafikantens uppmärksamhet måste ägnas åt trafiken. Det gäller inte minst vägar med hög hastighet och mycket trafik. Några sekunders ouppmärksamhet har i många fall lett till trafikolyckor med dödlig utgång ("jag skulle bara byta kasset i bandspelaren" eller "barnet tappade nappen").

I vilken utsträckning skyltar längs vägarna ökar risken för en olycka genom bristande uppmärksamhet i trafiken beror på hur vägen ser ut, hastighet, trafikmängd och trafikrytm och på den enskildes förmåga att kombinera trafik med annan information.

Skyltar uppmanar till läsning, särskilt avvikande skyltar och innebär att uppmärksamheten för en kort stund avleds från trafiken. Varje tillkommande skylt i trafikmiljön innebär ett ytterligare tillskott av mängden information som kan öka risken för ouppmärksamhet och därmed risken för trafikolyckor. Samtidigt finns det sannolikt en individuell mättnadsströskel för hur mycket skyltinformation en trafikant kan tillgodogöra sig.

En tillkommande skylts marginellt ökade risk för trafikolyckor kan knappast mätas och finns inte utvärderat. Däremot kan *felaktigt placerade och utformade skyltar* som finns i anslutning till vägkorsningar, som skymmer sikt, som har mycket text, som kräver att man vrider huvudet från vägbanan etc ändå bedömas mer uppenbart vara en riskfaktor. Placering och utformning i det enskilda fallet är därför många gånger viktigare för trafiksäkerheten än att en ytterligare skylt tillkommer i trafikmiljön.

Skyltar längs vägarna kan också vara ett sätt att *bryta monotonin* i körningen genom att budskapet uppmanar till läsning och därmed till en aktivare sinnesnärvaro i trafiken.

Konkret innebär en skylts ökade risk för en trafikolycka:

- att skylten *skymmer sikten* för annan viktig trafikinformation.
- att skylten är placerad i *särskilt riksfulla vägavsnitt* som kräver trafikanternas odelade uppmärksamhet, särskilt vid vägkorsningar och trafikplatser.
- att skylten står för nära och därmed *konkurrerar* med andra viktiga trafikskyltar.
- att mängden skyltar bidrar till *för mycket information* längs vägarna som påverkar uppmärksamheten i trafiken

När påverkar en skylt landskapet?

Den andra prövningsgrunden vid skyltansökningar är hur en skylt påverkar landskapsbilden enligt naturvårdslagens 22§.

Med landskapsbild avses i sammanhanget *upplevelsen* av vägens omgivande landskap som en ny skylt innebär. Det kan gälla *landskapet i sin helhet* (öppenhet, sikt, karaktär mm), men också mer specifika natur- och kulturvärden i landskapet där en tillkommande skylt *bryter en viss karaktär* (t ex en ängs- och hagmark, ett fornlämningsområde mm). En skylt som marknadsför ett naturområde eller kulturhistoriskt område kan samtidigt förhöja trafikanternas upplevelse av landskapet.

Skyltar som markingrepp påverkar inte i någon större utsträckning natur- eller kulturvärden i sig (om inte fornlämningar direkt berörs). De tillkommer vid eller i nära anslutning till vägar där själva vägen ofta är ett större ingrepp i landskapet än en skylt, särskilt vid större vägar (där önskemålen om en skylt oftast finns). I detta perspektiv är en skylt snarare ett marginellt tillskott i en redan exploaterad korridor i landskapet.

Även mängden skyltar som tillkommer längs vägarna påverkar landskapsbilden. I skyltprövningen är det därför viktigt att väga in om tillstånd till en viss typ av skylt kan leda till ett för stort antal skyltar. Detta kan då vara ett motiv för avslag.

Konkret innebär en skylts negativa påverkan på landskapsbilden:

- att skylten innebär ett *helt nytt inslag* i ett i övrigt från anläggningar mm opåverkat landskap, särskilt med höga natur- och kulturvärden.
- att skylten *skymmer eller bryter vissa värdefulla landskapskaraktärer*.
- att skylten "lyser" för mycket i känsliga landskapsavsnitt genom att den är *för stor, har olämpliga färger eller har för brokig layout*.
- att ett *för stort antal* skyltar i sig påverkar upplevelsen av omgivande landskap

För landskapsbilden är det viktigt var skylten placeras och hur den utformas, i detta fall mot en skogsridå.

Vad är samhällsnyttan av en marknadsföringsskylt?

Samhällsnyttan och marknadsföringsvärdet av skylt längs vägarna är svårt att värdera gentemot samhällsintresset trafiksäkerhet och landskapsbild. Marknadsföringsvärdet står bl a i proportion till antalet trafikanter och typ av trafikanter, t ex turisttrafik, längs vägarna.

Skyltar längs mer trafikerade vägar har sannolikt stor betydelse för att informera om en verksamhet eller plats, särskilt om antalet sådana skyltar är förhållandevis få och på så vis utgör ett avvikande inslag. Hur många trafikanter inklusive turister som sedan besöker en plats och därmed ökar omsättningen för ett företag eller bidrar till en bygds ekonomiska utveckling med anledning av själva skylten är svårt att utvärdera. Skyltens betydelse är sannolikt av stor betydelse som komplement till annan annonsering.

Trafikanterna har blivit en allt intressantare målgrupp. Det är svårt att väga samhällsnyttan av en skylt mot trafiksäkerhet och landskapsbild. I detta fall en tidsbegränsad skylt utanför väg-område längs E4 norr och söder om Nyköping.

Slutord

Lagstiftningen anger att skyltar ska prövas mot trafiksäkerhet och landskapsbild, men ger i sig inte uttryck för någon särskild restriktivitet utöver att tillstånd krävs. Praxis har däremot en tydlig inriktning mot stor restriktivitet där skyltar i sig är ett "hot" mot både trafiksäkerheten och mot ett orört landskap.

Samtidigt finns ett reellt önskemål hos företag, turistorganisationer, kommuner m fl att få sätta upp fler vägvisningsskyltar och informations- och marknadsföringsskyltar om olika verksamheter och platser som ett led i företagets och bygdens utveckling

Avvägningen och balanspunkten mellan skyltintressen, trafiksäkerhet och landskapsbild är ett uttryck för *ett synsätt och en viljeinriktning*. Frågan är vad samhället, kanaliserat genom myndigheterna, vill uppnå i sin skyltprövning. De mer renodlade alternativen är:

- inga skyltar utöver vägmärken och reglerad vägvisning för att säkra trafiksäkerheten.
- upplevelser av natur- och kulturlandskapet fritt från skyltar utöver den för trafiken nödvändiga.
- skyltar som ett naturligt inslag längs vägarna där lokala företag, turistiska platser, kommuner m fl exponerar sig som ett led i bygdens utveckling.

Verkligheten längs våra vägar är en blandning av dessa mer renodlade alternativ där skyltprövningen innebär en avvägning häremellan. Ett positivare synsätt på förekomsten av skyltar innebär en förskjutning av balanspunkten så att man accepterar en viss ökning av antalet skyltar längs våra vägar.

Då lagstiftning och praxis fortfarande är ett uttryck för en mycket hög värdering av trafiksäkerheten och av ett landskap längs vägarna med få skyltar så kommer en positivare syn på att informera om och marknadsföra verksamheter och platser längs vägarna att vara mer marginell. Det innebär att informations- och marknadsföringsintressen fortsättningsvis med vissa undantag i huvudsak får använda andra media för annonsering än skyltar längs våra vägar.

En större förskjutning till förmån för reklam och marknadsföring längs våra vägar kräver ett nytt ställningstagande i lagstiftningen från regering och riksdag.